

**«АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ОБЛІКУ,
АНАЛІЗУ ТА КОНТРОЛЮ В СОЦІАЛЬНО-ОРІЄНТОВАНІЙ СИСТЕМІ
УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ»**

*Матеріали VI Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції,
присвяченої пам'яті професора, заслуженого працівника вищої школи
Дмитра Мусійовича Фесенка*



ПОЛТАВА 2023



УДК 657

Актуальні проблеми та перспективи розвитку обліку, аналізу та контролю в соціально-орієнтованій системі управління підприємством : Матеріали VI Всеукраїнської науково-практичної конференції. Частина 1. м. Полтава, 30 – 31 березня 2023 р. Полтава, 2023. 845 с.

ОРГАНІЗАЦІЙНИЙ КОМІТЕТ:

Голова організаційного комітету:

КАНЦЕДАЛ НАТАЛІЯ – к.е.н., доцент, завідувач кафедри обліку і оподаткування Полтавського державного аграрного університету

Секретар організаційного комітету:

ЛЕГА ОЛЬГА – к.е.н., доцент, професор кафедри обліку і оподаткування Полтавського державного аграрного університету

Члени організаційного комітету:

ГНАТИШИН ЛЮДМИЛА – д.е.н., професор, завідувач кафедри обліку та оподаткування Львівського національного університету природокористування

МАЛИШКІН ОЛЕКСАНДР - д.е.н., професор, САРА, експерт з обліку та оподаткування

ПЕРЕРВА ПЕТРО - д.е.н., професор, завідувач кафедри економіки бізнесу і міжнародних економічних відносин Національного технічного університету «Харківський політехнічний інститут»

СЛАВКОВА ОЛЕНА - д.е.н, професор кафедри бухгалтерського обліку, завідувач кафедри публічного управління та адміністрування Сумського національного аграрного університету

СУК ПЕТРО - д.е.н., професор, професор кафедри обліку і оподаткування Відокремленого підрозділу Національного університету біоресурсів і природокористування України «Ніжинський агротехнічний інститут»

ВОРОНЬКО-НЕВІДНИЧА ТЕТЯНА - к.е.н., доцент, завідувач кафедри менеджменту ім. І.А. Маркіної Полтавського державного аграрного університету

ГУБАРИК ОЛЬГА - к.е.н., доцент, доцент кафедри обліку, оподаткування та управління фінансово-економічною безпекою Дніпровського державного аграрно-економічного університету

КАРПОВА ВЛАДА - к.е.н, доцент кафедри митної справи і фінансових послуг Харківського національного економічного університету ім. Семена Кузнеця

ПРОКОПИШИН ОКСАНА – к.е.н., доцент, доцент кафедри обліку та оподаткування Львівського національного університету природокористування

ПРИЙДАК ТЕТЯНА– к.е.н., доцент, доцент кафедри обліку і оподаткування Полтавського державного аграрного університету

РИЛЄЄВ СЕРГІЙ - к.е.н, доцент, доцент кафедри фінансів, обліку і оподаткування Чернівецького торговельно-економічного інституту Державного торговельно-економічного університету

ЯЛОВЕГА ЛЮДМИЛА – к.е.н., доцент, доцент кафедри обліку і оподаткування

Конференція присвячена пам'яті видатного науковця, Заслуженого працівника вищої школи Української РСР, професора Дмитра Мусійовича Фесенка. У збірнику матеріалів науково-практичної конференції розміщено результати досліджень вітчизняних науковців, присвячених актуальним проблемам та перспективам розвитку обліку, аналізу та контролю в соціально-орієнтованій системі управління підприємством.

© Автори, 2023

© Кафедра обліку і оподаткування, 2023

© Полтавський державний аграрний університет, 2023



ТЮТЮННИК Ю. М., к.е.н., доцент,
професор кафедри фінансів, банківської справи та страхування,
КАЛІНІЧЕНКО Я. В., здобувач вищої освіти,
Полтавський державний аграрний університет, м. Полтава

ОБМЕЖЕННЯ ЩОДО РОЗРАХУНКУ І ФАКТОРНОГО АНАЛІЗУ ПОРОГУ РЕНТАБЕЛЬНОСТІ ТА ЗАПАСУ ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ

Актуальність. Поряд із системою фінансово-економічних коефіцієнтів та абсолютних показників забезпеченості запасів джерелами їх формування для визначення типу фінансової стійкості підприємства в оцінюванні стабільності роботи суб'єкта господарювання з погляду забезпечення прибутковості операційної діяльності важливе місце відводиться розрахунку і факторному аналізу показників порогу рентабельності та запасу фінансової стійкості. Водночас при цьому можуть мати місце різні обмеження, що унеможливають проведення розрахунку цих показників чи подальшого їх факторного аналізу.

Результати дослідження. Поріг рентабельності та запас фінансової стійкості розраховуються за інформацією форми № 2 «Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід)» (табл. 1), а головною методичною проблемою при цьому є поділ операційних витрат на змінні та постійні.

Таблиця 1

Вихідна інформація для розрахунку порогу рентабельності та запасу фінансової стійкості [1, с. 125]

Показник	Умовне позначення	Порядок розрахунку за даними форми № 2 (рядки)
Операційний дохід	ОД	2000+2120
Операційні витрати	ОВ	2050+2130+2150+2180
у тому числі: змінні витрати	ЗВ	$2050 \times ((2500+2505+2510) \div 2550) + 2180$
постійні витрати	ПВ	$2050 \times ((2515+2520) \div 2550) + 2130 + 2150$
Маржинальний дохід	МД	ОД – ЗВ, або П + ПВ
Фінансовий результат від операційної діяльності: прибуток (збиток)	П	2190 (2195)

Отже, за інформацією розділів І і ІІІ форми № 2 розрахунковим способом здійснюється поділ операційних витрат на змінні та постійні. На жаль, для фінансових та інвестиційних витрат такий поділ неможливий, а тому висновки за результатами розрахунку і факторного аналізу порогу рентабельності та запасу фінансової стійкості можуть стосуватися лише операційної, а не всієї господарської діяльності.

Показник порогу рентабельності визначається за формулою [1, с. 125]:

$$ПР = \frac{ПВ}{КМД}, \quad (1)$$

де ПР – поріг рентабельності, тис. грн;

ПВ – постійні витрати, тис. грн;

КМД – коефіцієнт маржинального доходу в операційному доході:



$$KMД = \frac{MД}{OД} \quad (2)$$

Поріг рентабельності – це вартісний показник, який характеризує суму операційного доходу, що забезпечує повне покриття операційних витрат, тобто беззбитковість операційної діяльності.

За формулами (1) і (2) виникає перше обмеження щодо можливості розрахунку порогу рентабельності. У випадку, коли величина змінних витрат перевищує величину операційного доходу ($ЗВ > OД$), значення маржинального доходу є від'ємним ($MД < 0$). У такому разі за економічним змістом неможливо розрахувати частку (коефіцієнт) маржинального доходу в операційному доході (КМД), а значить і поріг рентабельності (ПР).

Показник запасу фінансової стійкості визначається за формулою [2, с. 588]:

$$ЗФС = \frac{OД - ПР}{OД} \times 100, \quad (3)$$

де ЗФС – запас фінансової стійкості, %;

OД – операційний дохід, тис. грн;

ПР – поріг рентабельності, тис. грн.

Запас фінансової стійкості – це відносний показник, який характеризує максимально допустимий відсоток зменшення фактичного операційного доходу доти, доки операційна діяльність залишатиметься беззбитковою.

Відповідно до вищевказаного обмеження, у випадку, коли $MД < 0$ і неможливо розрахувати поріг рентабельності, це унеможливить і розрахунок запасу фінансової стійкості за формулою (3).

Подальші дослідження мають бути спрямовані на з'ясування характеру впливу факторів на зміну порогу рентабельності та запасу фінансової стійкості.

Так, за формулами (1) і (2) будується модель факторного аналізу показника порогу рентабельності [1, с. 128]:

$$ПР = \frac{ПВ}{KMД} = \frac{ПВ}{\frac{MД}{OД}} = \frac{ПВ \times OД}{MД} = \frac{OД \times ПВ}{OД - ЗВ} \quad (4)$$

Отже, на зміну порогу рентабельності впливають три фактори: операційний дохід; постійні витрати; змінні витрати.

Для проведення детермінованого факторного аналізу зазвичай використовують спосіб ланцюгових підстановок, який передбачає розрахунок умовних значень результативного показника:

1. Показник умовний 1:

$$ПР_{ум1} = \frac{OД_1 \times ПВ_0}{OД_1 - ЗВ_0}, \quad (5)$$

де $OД_1$ – операційний дохід звітного року, тис. грн;

$ПВ_0$ – постійні витрати базового року, тис. грн;

$ЗВ_0$ – змінні витрати базового року, тис. грн.

2. Показник умовний 2:

$$ПР_{ум2} = \frac{OД_1 \times ПВ_1}{OД_1 - ЗВ_0}, \quad (6)$$



де $ОД_1$ – операційний дохід звітного року, тис. грн;

$ПВ_1$ – постійні витрати звітного року, тис. грн;

$ЗВ_0$ – змінні витрати базового року, тис. грн.

За формулами (5) і (6) виникає друге обмеження щодо можливості проведення факторного аналізу порогу рентабельності. У випадку, коли величина змінних витрат базового року перевищує величину операційного доходу звітного року ($ЗВ_0 > ОД_1$), значення знаменника є від'ємним ($ОД_1 - ЗВ_0 < 0$), що унеможливить за змістом розрахунків умовних показників, а значить і факторний аналіз порогу рентабельності.

За формулами (3) і (4) будується модель факторного аналізу показника запасу фінансової стійкості [1, с. 129]:

$$\begin{aligned} ЗФС &= \frac{ОД - ПР}{ОД} \times 100 = \frac{ОД - \frac{ОД \times ПВ}{ОД - ЗВ}}{ОД} \times 100 = \left(1 - \frac{ПВ}{ОД - ЗВ} \right) \times 100 = \\ &= \frac{ОД - ПВ - ЗВ}{ОД - ЗВ} \times 100. \end{aligned} \quad (7)$$

Отже, на зміну запасу фінансової стійкості впливають ті ж фактори, що й на зміну порогу рентабельності.

За допомогою способу ланцюгових підстановок потрібно розрахувати умовні значення результативного показника:

1. Показник умовний 1:

$$ЗФС_{ум1} = \frac{ОД_1 - ПВ_0 - ЗВ_0}{ОД_1 - ЗВ_0} \times 100. \quad (8)$$

2. Показник умовний 2:

$$ЗФС_{ум2} = \frac{ОД_1 - ПВ_1 - ЗВ_0}{ОД_1 - ЗВ_0} \times 100. \quad (9)$$

Таким чином, як і у випадку з факторним аналізом порогу рентабельності, коли значення знаменника формул (8) і (9) є від'ємним ($ОД_1 - ЗВ_0 < 0$), неможливо провести розрахунок умовних показників, а значить і факторний аналіз запасу фінансової стійкості.

Висновки. Під час розрахунку і факторного аналізу порогу рентабельності та запасу фінансової стійкості можуть виникати такі обмеження:

- перевищення величини змінних витрат над величиною операційного доходу унеможливить розрахунок показників порогу рентабельності та запасу фінансової стійкості;

- перевищення величини змінних витрат базового року над величиною операційного доходу звітного року унеможливить факторний аналіз показників порогу рентабельності та запасу фінансової стійкості.

Список використаних джерел:

1. Тютюнник Ю.М., Дорогань-Писаренко Л.О., Тютюнник С.В. Фінансовий аналіз : навч. посіб. Полтава: Видавництво ПП «Астра», 2020. 434 с.
2. Савицька Г.В. Економічний аналіз діяльності підприємства : навч. посіб.; 3-тє вид., випр. і доп. Київ: Знання, 2007. 668 с.



НЕХАЙ В.В.	
ДОСЛІДНИЦЬКА ТА АНАЛІТИЧНА ФУНКЦІЇ КОНТРОЛІНГУ.....	421
ОЛІЙНИК Л.В., СОЛОНЕНКО Ю.В.	
ЕКОЛОГІЧНЕ ПІДПРИЄМНИЦТВО: ПЕРЕВАГИ, ВИКЛИКИ, ДОСВІД ЄВРОПЕЙСЬКИХ КРАЇН.....	425
ОЛІЙНИК Н. М., ЛИЖЕНКОВА Т. Р., ОЛІЙНИК О. М.	
БІЗНЕС-АНАЛІТИКА РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМНИЦТВА В УКРАЇНІ.....	428
ПАРАСІЙ-ВЕРГУНЕНКО І.М., ЛАХНО К.О.	
ПРОБЛЕМИ АВТОМАТИЗАЦІЇ ФІНАНСОВОГО АНАЛІЗУ ТА ШЛЯХИ ЇХ ВИРІШЕННЯ.....	431
ПОСТЕРНАК І.М., ПОСТЕРНАК С.О., ПОСТЕРНАК О.С.	
КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН УПРАВЛІННЯ ДЛЯ БУДІВНИЦТВА СОНЯЧНИХ ЕЛЕКТРОСТАНЦІЙ.....	434
РЯБКОВА О.В.	
КЛАСИФІКАЦІЯ ДОХОДІВ ЯК ПЕРЕДУМОВА ОРГАНІЗАЦІЇ ЇХ АНАЛІТИЧНОГО ОБЛІКУ У КОНСАЛТИНГОВИХ ПІДПРИЄМСТВАХ.....	438
СКЛЯРУК І.П., ВОВК Н.О.	
УПРАВЛІНСЬКИЙ ОБЛІК БІЗНЕС-ПРОЦЕСІВ ПІДПРИЄМСТВА.....	441
СМІТЮХ Н. А., Науковий керівник – ЛЕГА О. В.	
РЕНТАБЕЛЬНІСТЬ ЯК ОСНОВНИЙ ПОКАЗНИК ЕФЕКТИВНОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ.....	444
СТАНІШЕВСЬКА А. Ю., КУЗУБ М.В.	
РОЛЬ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ У ПРИЙНЯТТІ УПРАВЛІНСЬКИХ РІШЕНЬ.....	448
ТЮТЮННИК Ю. М., КАЛІНІЧЕНКО Я. В.	
ОБМЕЖЕННЯ ЩОДО РОЗРАХУНКУ І ФАКТОРНОГО АНАЛІЗУ ПОРОГУ РЕНТАБЕЛЬНОСТІ ТА ЗАПАСУ ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ.....	451
ТЮТЮННИК Ю. М., КАПАШИНА К. В.	
ПОКАЗНИКИ РУХУ ТА ФУНКЦІОНАЛЬНОГО СТАНУ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ В АНАЛІЗІ МАЙНОВОГО СТАНУ ПІДПРИЄМСТВА.....	454
ФЕДАС К.О., Науковий керівник – КУЦЬ Т.В.	
РЕНТАБЕЛЬНІСТЬ АКТИВІВ, ЯК ОДИН З ОСНОВНИХ ПОКАЗНИКІВ ДЛЯ ВИЗНАЧЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА.....	457
ФІЛОНЕНКО Д. О., КУЗУБ М.В.	
МОДЕЛЮВАННЯ В БУХГАЛТЕРСЬКОМУ ОБЛІКУ.....	459
ХОДЗИЦЬКА В.В.	
ВПЛИВ ГЛОБАЛЬНИХ ПРИНЦИПІВ УПРАВЛІНСЬКОГО ОБЛІКУ НА ПРИЙНЯТТЯ СТРАТЕГІЧНИХ УПРАВЛІНСЬКИХ РІШЕНЬ.....	462
ЧЕРЕВКО Т.Д., КУЗУБ М.В.	
ВЕДЕННЯ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ В УМОВАХ ДІДЖИТАЛІЗАЦІЇ БІЗНЕСУ.....	464

